

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Бистра Драгомирова Дудева
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
'доктор'
в професионално направление 1.2.Педагогика (Предучилищна педагогика)
Автор: Десислава Любомирова Стоимчева – Коларска
Тема: „Теоретико-експериментален модел за овладяване на компетенции за
общуване на чужд език в игрово-образователна среда“
Научен ръководител: проф. д-р Весела Гюрова - СУ „Св. Климент Охридски“

Настоящата рецензия е изготвена на основание заповед № РД 38-656/17.10.2016 г. на Ректора на Софийския университет “Св. Климент Охридски” и в съответствие с чл. 4 от Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на Закона, както и Правилника за развитие на академичния състав на Софийския университет “Св. Климент Охридски”.

1. Общо описание на представените материали

Докторантката Десислава Любомирова Стоимчева – Коларска е представила следните документи: дисертационен труд; автореферат, включващ и списък на научните публикации по темата на дисертацията; копия на научните публикации, автобиография, заповед за зачисляване, заповед за отчисляване и заповед за жури. Представеният комплект материали е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Докторантката Десислава Любомирова Стоимчева – Коларска има бакалавърска степен по аграрна икономика, а след това придобива професионална квалификация Учител по английски език в средните училища. От ноември 2003 до ноември 2004г. докторантката се обучава по магистърска програма по английска филология (методика на чуждоезиковото обучение). През 2012 г. Десислава Стоимчева завършва магистърска програма ‘Ранно чуждоезиково обучение в предучилищните заведения’, а от 2015 г. е докторант по педагогика към ФНПП. Докторантката има дълъг педагогически стаж като преподавател по английски език.

От 2005 г. е учител – методист по английски език на езиков център и отговаря за изработването на програмите за обучение на деца във възрастова група 3 – 12 години, както и за организирането на открити практики. От 2009г. до 2013 г.

представлява езиковия център като доставчик на обучение и участва като учител по Оперативна програма Развитие на човешки ресурси 2007 – 2013 - Приоритетна ос 1: Насърчаване на икономическата активност и развитие на пазар на труда, насърчаващ включването; Приоритетна ос 2: Повишаване на производителността и адаптивността на заетите. Тя е и учител по ОП РЧР 2007 – 2013, схема: bg 051po001 – 3.1.03 – 0001 “Квалификация на педагогическите специалисти”.

Коларска е и член на научен екип по Проект на ФНПП, СУ „Св. Кл. Охридски“ по договор № 197 от 21.04.2005 г. на тема „Виртуалната детска градина“ като иновативно мултимедийно пространство“.

Докторантката има 22 публикации, като 4 разглеждат научно-теоретични проблеми, а останалите представляват методически пособия за преподаване на английски език на 3-4 и 5-6 годишни деца с прилагане на игровия подход.

Натрупаният от докторантката опит показва, че тя има достатъчно теоретична подготовка и практически опит в преподаването на английски език, като е мотивиран изследовател в областта на предучилищната педагогика.

3. Обща характеристика на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд е „Теоретико-експериментален модел за овладяване на компетенции за общуване на чужд език в игрово-образователна среда“. Обемът му е 279 страници, включващи основния текст и 12 приложения, отразяващи инструментариума и диагностичните процедури за провеждане на изследването. Текстът е онагледен с 3 схеми, 26 таблици и 53 диаграми. Библиографията включва 182 литературни източника, от които 114 са на кирилица, 40 - на латиница и 28 интернет-ресурси. Трудът е структуриран в увод, изложение в три глави, заключение и изводи, библиография, приложения.

В **увода** на дисертационния труд е аргументиран изборът на темата и актуалността ѝ. Формулирани са основната цел, задачи и хипотеза. Значимостта на темата се основава на необходимостта от уеднаквяване на нормите в българското и европейското образование, нуждата от интелигентен растеж и образование през целия живот, което да се осъществява с методи, адекватни на възрастовите особености на обучаваните.

Първа глава е посветена на теоретичната постановка на проблема. Изхожда се от дефинирането на ключовите компетенции за учене през целия живот, които са необходими за личностното, социално и професионално развитие на всеки.

Предучилищното образование се разглежда като основополагащо звено за формиране на умения и нагласи за учене, като се подчертава значението на играта в процеса на педагогическото взаимодействие. Разглежда се изграждането на комуникативни и социални компетентности у детето, което акцентира върху разширяването и задълбочаването на връзките на детето със света чрез езика.

Анализират се връзките на комуникативните ситуации, при които се използват игри, ролеви етюди, драматизации, картини, музика с други основни подходи, форми и методи за усвояването на чуждия език. Поставяйки обучаемите в центъра на обучението, се фокусира върху значението на афективния филтър за успешното чуждоезиково усвояване, анализирано въз основа на концепциите на Дюли и Бърт. Като централна за обосноваване на хипотезата на изследването се използва постановката на Стивън Крашън, че истинското усвояване на езика се случва, когато комуникацията бива извършвана за автентични цели и когато изучаващите получават оптимална входяща информация и искат да я разберат за свои собствени цели. В дълбочина се разглежда чуждоезиковото обучение като средство за постигане на смислена и пълна комуникация на чужд език.

Игровизацията се разглежда като подход, който използва основните характеристики на играта в неигрова обстановка и се очертава значението ѝ за образованието на XXI век. Анализира се многоплановото свързване на елементите на основните човешки дейности в процеса на игрово взаимодействие.

Втора глава разглежда теоретико-експерименталните и организационни параметри на изследването. Систематизират се целта, хипотезата и задачите, както и методите и етапите на изследването. Въз основа на теоретичния анализ се формулира следната хипотеза: Предполага се, че апробирането на модел за ранно чуждоезикова интеракция, изграден върху афективен филтър чрез игрови технологии, влияе положително върху компетенциите за общуване на чужд език в задължителната предучилищна подготовка (5 – 7-годишни деца). Съобразно целта и хипотезата са определени и задачите на експерименталното изследване: 1. Да се си извърши теоретично проучване на ролята на играта в детството по посока на социалните и комуникативни компетенции. 2. Да се използват диагностични процедури за оценяване на ранната чуждоезикова компетентност в задължителното предучилищно образование. 3. Да се разработи и апробира експериментален интерактивен модел за ранно чуждоезиково обучение. 4. Да се докаже значението на експерименталния интерактивен модел за усъвършенстване на умения за общуване на чужд език чрез параметрите на афективния филтър, като комплекс от емоции в детството.

Коректно са определени предмета и обекта на изследването. Съставена е изследователска програма, която включва комплекс от методи на изследване: 1. Теоретично проучване (наши и чужди автори). 2. Педагогическо наблюдение. 3. Психолого-педагогически експеримент 4. Статистическа проверка на хипотези. 5. Аргументирана интерпретация, статистически методи за количествен и качествен анализ на резултатите. Разработени са критерии с показатели за оценяване на компетенциите за общуване на английски език на деца от 5 до 7- годишна възраст в условията на игрово-образователна среда. Етапите на експерименталния модел са реализирани в общински детски градини в различни по големина населени места.

Въз основа на целите, компетенциите, моделите на игрово взаимодействие при интегриране на английски език с други направления се формулира характеристиката на експерименталния модел. Характеризирането на интерактивния модел от игрови ситуации за ранно чуждоезиково усвояване на английски език включва основните съдържателни и организационни параметри, важни за овладяването на компетенциите за общуване.

Глава трета е посветена на анализа на резултатите от изследването, като се извършва сравнителен анализ на резултатите на контролната и експерименталните групи. По време на изследването са приложени общо 12 диагностични процедури при контролния етап и същите 12 диагностични процедури при констатиращия етап от изследването. Диагностичните процедури са разделени по 4 показателя към три критерия, по които са изследвани децата.

Представени са описателни статистически данни за постигнатия напредък във всяка една от изследваните групи, което е последвано от детайлно сравнение на резултатите на входа и изхода на контролната група, на експерименталните групи учили и неучили по критерии. Сравнението на трите групи води до определяне на процента на децата с различна степен на плътност на афективния филтър, което е показателно за различната степен на мотивация, тревожност и самоувереност на децата в процеса на езикоусвояване.

Представено е модулното реализиране на експерименталния модел в задължителното предучилищно образование. Описани са системите от игрови ситуации за ранно чуждоезиково обучение с основните теми и ситуации при 5 - 6-годишните и 6-7-годишните. и резултатите по отношение на емоционалното филтриране

Изследвана е честотата на използване на моделите на игрово взаимодействие в чуждоезиковите ситуации за всяка възрастова група, като става видно, че превес има емоционално- филтриращият модел, следван от когнитивно-информативния, функционално-деловия и социално- обвързващия.

В **заключението** се формулира изводът, че експерименталният модел за ранно чуждоезиково обучение, който е изграден върху афективен филтър чрез различни игрови технологии, влияе положително върху компетенциите за общуване на чужд език в предучилищните групи. Установена е статистически значима зависимост, показваща, че общуването представлява целенасочен обмен на информация, мисли, идеи, позиции, емоции, оценки между децата, като е използвана интегрирана образователна система от структурирани теми и форми на интеракция. Общуването е било осъществено в игрово-образователна среда с параметри на висока мотивация, ниска тревожност и висока самоувереност на децата, което е предпоставка за поддържане на тънък афективен филтър. Така статистически е установено, че разнообразието от афективни променливи е в пряка връзка с чуждоезиковото усвояване чрез игра.

4. Оценка на дисертационния труд

Актуалността на изследването е аргументирана многопосочно, като се основава на потребността от жизненоважната способност да се мисли и действа в един глобален свят, да се проявяват компетентности в общуването още от ранна детска възраст. Една от водещите е комуникативната компетентност, която може да се развива чрез игровия подход с използване на речеви емоционални игрови актове. Темата е свързана и с необходимостта да се обогатяват емоциите на детето и същевременно да се удовлетворяват образователните му потребности и да се създадат положителни нагласи за бъдещо развитие.

Научно-теоретичният анализ доказва, че ранното чуждоезиково усвояване с прилагане на игровия подход е приоритетно за постигане на адекватна ориентация в чуждоезикова среда. Методологически теориите на Крашън и Теръл, и българските изследвания на ранното чуждоезиково усвояване в предучилищното образование са посочени като солидна аргументация за този извод. Докторантката задълбочено е анализирала и афективния филтър, като е разгледала връзката му с модели на технологията на игрово взаимодействие и значението му за създаване на позитивен климат в чуждоезиковото усвояване. Теоретичният анализ е задълбочен и е оправдан с оглед на целта на изследването.

Докторантката е разработила и апробирала теоретико-експериментален модел за ранно чуждоезиково обучение, основан върху афективния филтър, като се използва система от игрово-образователни чуждоезикови ситуации. Доказано е водещото значение на емоционално-филтриращия модел. Постигнато е тематично интегриране на модела с други образователни направления в предучилищното образование.

Чрез прилагане на теоретико-експериментален модел за овладяване на компетенции за общуване на чужд език в игрово-образователна среда е постигнато систематизиране на компетенциите, развивани в процеса на усвояване на английски език, разписани според изискванията на ЕКР/НКР за подготвителното ниво. Статистически е потвърдено значението на модела, включващ тематично структурирани образователни чуждоезикови ситуации при поддържане на тънък афективен филтър, за целта на усъвършенстване на усвояването на английски език.

Практико-приложните приноси включват създадената система от игрово-образователни чуждоезикови ситуации за поддържане на тънък афективен филтър за усъвършенстване на чуждоезиковата компетентност на децата в задължителното предучилищно образование. Моделът за овладяване на чуждоезикови компетенции е иманентно свързан с прилагането на технологии за толерантност и сътрудничество чрез позитивни емоции. Приложимостта на модела е доказана в институции от различен вид – общински детски градини в различни населени места – голям град, малки градове и села, както и в частен езиков център.

Авторефератът представя коректно структурата и съдържанието на дисертационния труд, както и резултатите от експерименталното изследване за обосноваване на теоретико-експерименталния модел за овладяване на компетенции за общуване на чужд език в игрово-образователна среда.

4. Публикации по дисертационния труд

Докторантката е представила 22 публикации. Четири от тях са представени на научни конференции като доклади и съобщения и разглеждат научно-теоретични проблеми. Основният интерес на докторантката е фокусиран върху значението на емоционалното филтриране за развиване на социалната култура и взаимоотношения на децата чрез създаване на висока мотивация и самочувствие и ниска тревожност при изучаване на чуждия език и чуждата култура. Докторантката доказва, че емоционалната отзивчивост е централна за създаването на навици за учене у децата, които да им служат през целия им живот.

Останалите публикации са написани в съавторство и представляват методически пособия за преподаване на английски език на 3-4 и 5-6 годишни деца с прилагане на игровия подход, като предлагат изключително богатство от игри, които са систематизирани и включени в програми. По този начин изводите от дисертационния труд намират пряк път към практическото обогатяване на чуждоезиковото обучение на децата и нараства значимостта на постигнатите теоретични и практико-приложни резултати от труда.

5. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Резултатите от теоретичния анализ и експерименталната работа на Десислава Коларска имат висока научна стойност и развиват теорията за игровизацията при обучението на децата в предучилищна възраст, като е разработен ефективен модел за чуждоезиково обучение. Теоретичните и практико-приложни резултати от изследването могат да се използват при нови теоретични анализи и в практическото обучение по английски език. Изводите и приносите на труда са формулирани коректно, като логически следват от изследването, базирано на проведения експеримент. Изразявам съгласие с приносите, формулирани от докторантката.

6. Бележки и препоръки

Основно предимство на изследването е, че то вече е послужило за основа на практически методически разработки за чуждоезиково обучение на деца в предучилищна възраст.

7. Заключение. Дисертационният труд на докторантката Десислава Коларска е самостоятелно и завършено научно изследване, с успешно реализирана

цел и конкретни теоретични и научно-приложни резултати. Докторантката е доказала способността си да докаже, приложи и апробира модел за овладяване на компетенции за общуване на чужд език в игрово-образователна среда. С пълна убеденост предлагам на членовете на научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научната степен „доктор” на Десислава Любомирова Стоимчева – Коларска.

20.12.2016 г.

Рецензент:

Доц.д-р Бистра Дудева